

«ГЕНДЕР ТА ІНВАЛІДНІСТЬ» ЯК КОНТЕКСТ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОГО МОНІТОРИНГУ ДИТЯЧИХ МАЙДАНЧИКІВ

Аннабаєв Е. Д., Розсильний М. Ю.
Наук. керівн. – к.т.н., доц. Фесенко Т. Г.

*Луганський національний
аграрний університет, м. Харків*

Сучасні архітектурно-планувальні рішення з облаштування публічних просторів (у т. ч. дитячих майданчиків) мають відповідати критеріям «якісного життя» усіх користувачів, незалежно від статі, раси, фізичних можливостей, рівня добробуту і т. ін. Дитячий майданчик розглядається як важливий простір набуття дітьми різноманітного соціального досвіду. Відомо також, що ігрова діяльність є невід’ємною складовою фізичного, психологічного та інтелектуального розвитку дитини, а значить потребує відповідним чином облаштованих територій, на яких розташовані елементи дитячого вуличного ігрового обладнання. Також слід зазначити, що дитячі майданчики важливі з точки зору виконання репродуктивних ролей дорослими (які доглядають за дітьми), як необхідний «простір турботи».

Питання реалізації різноманітних репродуктивних практик у публічному просторі окреслюються стратегіями «гендерного будівництва» [1]. Аналіз вітчизняного досвіду проектування репродуктивних просторів засвідчив існування гендерно-дискримінаційних планувальних рішень, що порушують права окремих гендерних категорій дітей (право на якісний простір для дозвілля) та дорослих користувачів (право на якісний простір для виконання репродуктивної діяльності) [2-3]. Гендерний фокус окреслення параметрів дитячого майданчика передбачає оперування категоріями «гендерна різноманітність» (або «гендер+»), що у свою чергу актуалізує й питання прав користувачів з інвалідністю. В Україні інваліди часто перебувають у стані «закритості від суспільства», зокрема, через «бар’єрність» архітектурно-планувальних рішень публічних просторів. Облаштування «безбар’єрних дитячих майданчиків» є вагомим індикатором й руйнування гендерних бар’єрів інвалідності.

Саме тому метою даного дослідження є розробка «гендерно-чутливих» рішень для моніторингу практик облаштування дитячих майданчиків.

Відповідно до державних будівельних норм (ДБН) проектування майданчиків для дітей здійснюється в контексті: благоустрою публічних просторів (парків, скверів, прибудинкових територій) [4], прилеглої території дошкільних [5] і навчальних [6] закладів. Так, в ДБН «Благоустрій територій» [4] зазначається, що:

- дитячі майданчики організовують у вигляді окремих майданчиків для різних вікових груп або як комплексні ігрові майданчики із зонуванням за віковими інтересами. Для підлітків (від 12 років до 16 років) організовують спортивно-ігрові комплекси [4, п. 6.8.1, с. 29];
- дитячі майданчики для дітей ясельного та дошкільного віку необхідно розміщувати на ділянках житлового кварталу (житлового комплексу), майданчики для дітей молодшого та середнього шкільного віку, комплексні ігрові майданчики розміщують на озелених територіях житлового району, спортивно-ігрові комплекси – у парках житлового району [4, п. 6.8.2, с. 29];
- обов'язковий перелік елементів благоустрою на дитячому майданчику повинен включати: м'які види покриття, елементи сполучення поверхні майданчиків з газоном, озеленення, ігрове обладнання, лави, урни, освітлювальне обладнання [4, п. 6.8.6, с. 29];
- в усіх місцях перетину пішохідних шляхів з проїздами необхідно влаштовувати плавні переходи для зручності пересування маломобільних груп населення [4, п. 6.1 с. 27-28];

Отже, відповідно до ДБН при облаштуванні дитячих майданчиків слід враховувати: по-перше, вік дитини (ясельний вік – до 3 років; дошкільний вік – 4÷6 років; молодший шкільний вік 7÷9 років; середній шкільний вік – 10÷12 років), по-друге, розміщення обов'язкових елементів благоустрою: м'які види покриття, елементи сполучення поверхні майданчиків з газоном, озеленення, ігрове обладнання, лави, урни, освітлювальне обладнання [4, п. 6.8.6, с. 29] і, по-третє, «безбар'єрність архітектурно-планувальних рішень публічних просторів» [7-8].

В рамках даного дослідження проведено аудит доступності дитячих майданчиків, розміщених на прибудинкових територіях в житлових мікрорайонах м. Харкова. Аудит доступності проводився шляхом оцінки:

- безбар'єрності шляхів до території дитячого майданчика;
- універсальності архітектурно-просторових рішень дитячого майданчика;
- доступності користування елементами дитячого вуличного ігрового обладнання майданчику.

- *Безбар'єрність шляхів* до території дитячого майданчика оцінюється наявністю:
- похилів (пандусів) з відсутніми або пониженими бордюрами до 2-4 см в усіх місцях перетину пішохідних шляхів/тротуарів з проїжджою частиною/проїздами;
- обладнання для паркування велосипедів, дитячих візочків і т. ін.;
- виїзду зі стоянки на тротуар, обладнаного похилою площиною (пандусом).

Універсальність архітектурно-просторових рішень дитмайданчика відображається у:

- зонуванні території;
- різноманітті озеленення території (по периметру майданчика – кущі; біля лав – дерева з широкою кроною, газони, квітники тощо);
- покритті (наприклад, використанні гумових плиток);
- рівні інформаційного забезпечення (відеонагляд, інформаційні таблички, кнопка «тривоги/визову» і т. ін.).

Доступність дитячого майданчика виявляється через можливість без перешкод використовувати вуличне ігрове обладнання дітьми з інвалідністю.

За результатом польових досліджень встановлено, що архітектурно-планувальні рішення облаштування дитмайданчиків не в повній мірі відповідають діючим нормативам (рис. 1). Найбільші «прогалини» спостерігаються щодо наявності елементів поверхонь майданчика з газоном (у 10% прикладів) і освітлення (у 30% прикладів).

Більше половини дитмайданчиків облаштовано пандусами та(або) пониженими бордюрами (до 2-4 см), проте відсутні місця для паркування велосипедів, дитячих візочків і т.ін. Майже на усіх майданчиках відсутні ознаки «універсальності рішень»: відсутнє зонування; облаштування газонів та квітників є поодиноким практикою; у темний час доби майданчик не освітлений або використовується не за призначенням (наприклад, дорослими, для виходу тварин і т.ін.).

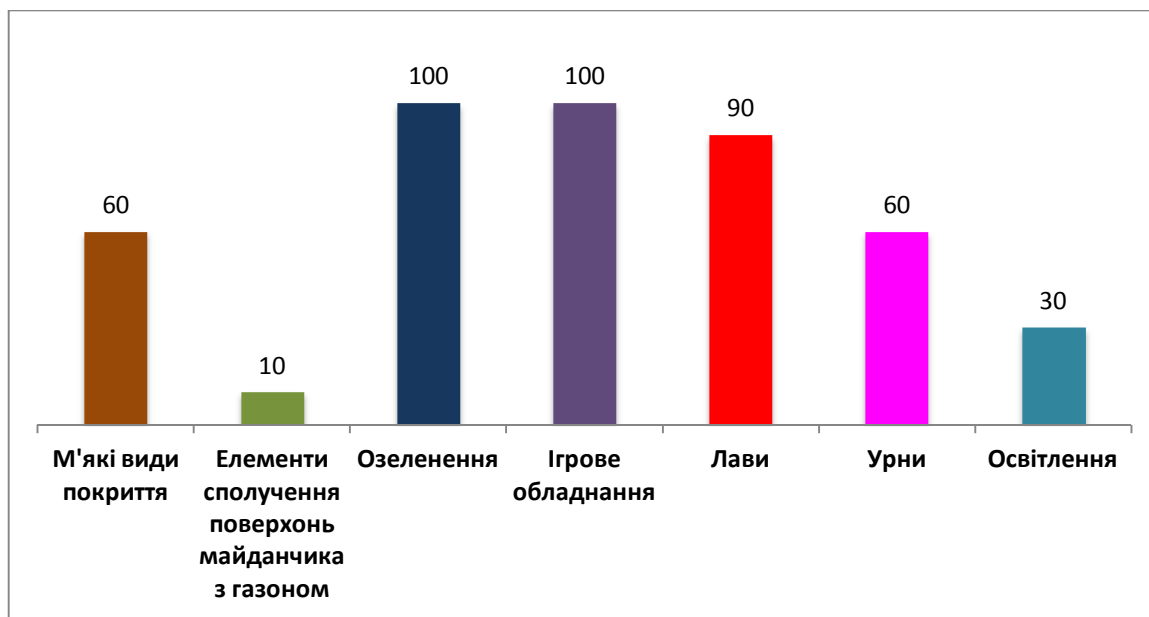

Рис. 1. Результати аудиту 20 дитячих майданчиків, розташованих на прибудинкових територіях житлових мікрорайонів м. Харкова, щодо наявності обов'язкових елементів відповідно до ДБН

Вуличне ігрове обладнання (гірка, пісочниця, гойдалка, балансир, тенісний стіл), що встановлюється в рамках міських програм:

- Програми розвитку і реформування житлово-комунального господарства м. Харкова на 2011-2020 рр.;
- Програми підтримки житлово-будівельних кооперативів та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків у місті Харкові;
- Комплексної програми розвитку освіти м. Харкова на 2011-2017 рр.

«не чутливе» до дітей з інвалідністю. Так, стандартні елементи (гірка, пісочниця, гойдалка, балансир) можуть бути замінені на обладнання з функцією «доступність», наприклад, виробництва фірми «HAGS» [9] (рис. 2).

<i>Елементи, що встановлені на дитмайданчиках м. Харкова</i>	<i>Елементи для дитячих майданчиків з функцією «доступність» </i>
<p>Гірка «Сонечко» (Інтер Атлетика)</p> 	<p>Ігровий комплекс Uniplay EPTIX (HAGS)</p>
<p>Гойдалка одинарна (Інтер Атлетика)</p> 	<p>Гойдалка Status Extra Module (HAGS)</p>
<p>Качалка-Балансир (Інтер Атлетика)</p> 	<p>Балансир Zingo balancing bubble trail (HAGS)</p>
<p>Пісочниця велика (Інтер Атлетика)</p> 	<p>«Висока» пісочниця (HAGS)</p>

Рис. 2. Варіанти заміни звичайного обладнання на елементи з функцією «доступність»

Висновки. У результаті проведених досліджень:

1) виявлено, що ДБН регламентовано облаштування: дитячих майданчиків, комплексних ігрових майданчиків і спортивно-ігрових комплексів. Зокрема, на прибудинковій території необхідно розміщувати майданчики для організації дозвілля дітей ясельного і дошкільного віку;

2) за результатами гендерного аудиту дитячих майданчиків, встановлено, що комплектність елементів дитмайданчиків не в повній мірі відповідає вимогам ДБН (відсутні елементи сполучення поверхонь майданчика з газоном, частково встановлюються лави, урни й освітлення); архітектурно-планувальні рішення містять «бар'єри» для користувачів з інвалідністю;

3) в архітектурно-планувальних рішеннях облаштування дитячих майданчиків вибір елементів дитячого вуличного ігрового обладнання здійснювати на користь елементів з функцією «доступність».

У підсумку, організація безбар'єрного дитячого майданчика дозволить гендерним категоріям дітей реалізувати право на розвиток, відпочинок та дозвілля (гратися та спілкуватися разом із однолітками, вести повноцінне та достойне життя в умовах, які забезпечують її гідність, сприяють почуттю впевненості в собі і полегшують її активну участь у житті суспільства) та дорослих (турбота за дітьми).

Література

1. Theorizing and practising gender sensitive planning in Europe discourse; Leibniz University. – Hannover, 2012. – 132 pp.
2. Фесенко Т. Г. Імплементация гендерних підходів у муніципальні програми розвитку житлово-комунального господарства [Текст]/ Т. Г. Фесенко, Д. М. Мінаєв, О. В. Беяцький, І. С. Усачев // Гендерна політика міст: історія та сучасність. Вип.4 / Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Харків, 23 – 25 жовтня 2013 року): наук. зб. – Х.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – С. 238 – 240.
3. Фесенко Т. Г. Идентификация бенефициаров в контексте управления оценкой девелоперских проектов (на примере городских программ благоустройства придомовых территорий г. Харькова) [Текст]/ Т.Г. Фесенко, Сяофей Яо, Д.В. Сопов // Матеріали X міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Сталий розвиток міст. Управління проектами і програмами міського і регіонального розвитку»; Харк. нац. ун-т. міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ, 2014. –

- С. 70 – 72. – Режим доступу:
<http://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/viewFile/1194/1126>.
4. Державні будівельні норми України [Текст]/ ДБН Б.2.2-5:2011. Благоустрій територій. – Введен. 2012-09-01. К.: Мінрегіонбуд України, 2012. – 64 с.
 5. Державні будівельні норми України [Електронний ресурс]/ ДБН В.2.2-4-97. Будинки та споруди дитячих дошкільних закладів. – Введен. 1998-01-01. К.: Мінрегіонбуд України. – Режим доступу:
http://www.uazakon.com/documents/date_bh/pg_gsnwoy.htm.
 6. Державні будівельні норми України [Текст]/ ДБН В.2.2-3-97. Будинки та споруди навчальних закладів. – Введен. 1998.01.01. К.: Держкоммістобудування України, 1997. – 50 с.
 7. Державні будівельні норми України [Текст]/ ДБН В.2.2-17:2006. Будинки і споруди. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп. – Введен. 2007-05-01. К.: Мінрегіонбуд України, 2007. – 14 с.
 8. Критерії доступності [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://netbarьерov.org.ua/dostup>.
 9. Сайт дистриб'ютора компанії HAGS в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.hags.ua/products/play>.